

sameznih področjih v vsebinah trgovskih družb v tem obdobju, v historiografiji priti do enotnih pogledov o vlogi in pomenu teh družb.

Knjigo zaključuje zelo skrbno napisan zaključek (str. 281–297), v katerem je avtor strnil poglobitve rezultate svojih raziskav in razvojne tendence zadrškega gospodarstva in družbe v 15. stoletju. T. Raukarju gre za izredno uspelo monografijo iskreno čestitati. Zeleti bi bilo, da bi za večino primorskih mest že imeli podobna dela; brez njih namreč ne bo mogoče priti do popolnejšega, resnici bliže ležečega prikaza zgodovinskega dogajanja v jadranskem prostoru v tem in drugih obdobjih, kakor pa ga poznamo danes.

Ferdo Gestrin

Veselin Kostić, Kulturne veze između jugoslovenskih zemalja i Engleske do 1700 godine. Srpska akademija nauka i umetnosti, odeljenje jezika i književnosti, knjiga 22, Beograd 1972, 565 strani.

Obširna knjiga Veselina Kostića, profesorja angleške književnosti na Filološki fakulteti v Beogradu, želi podati celovito sliko kulturnih stikov med Anglijo in jugoslovanskimi pokrajinami od najstarejših dob pa do konca XVII. stoletja. Avtor pri tem razume kulturne stike v najširšem možnem smislu besede: to niso le problemski, ki pridejo do izraza v bolj ali manj pomembnih literarnih delih kot so gledališke igre, potopisi ter sodobna zgodovinska in geografska dela. Sem spadajo tudi biografije dubrovniških trgovcev, ki so živeli v Londonu, dejavnost posameznikov, ki so se zaradi simpatiziranja z reformacijo zatekli v Anglijo, kulturne dobrine kot so knjige, umetniški predmeti in celo kovanci, ki so najbolj pogosto na nerazjasnjen način prišli iz ene dežele v drugo. In končno zelo zanimivi prvi angleški poskusi, da se seznanijo s srbo-hrvaščino, in prvi Jugoslovani, za katere je izpričano, da so znali angleški.

Ta zelo pestra in v marsičem heterogena slika je polna zanimivih podrobnosti. Zaradi tega je nemogoče zajeti v recenziji vse v knjigi zbrano gradivo. Pač pa moramo izluščiti tiste temeljne smernice, ki so primarno vodile avtorja pri njegovem znanstvenem raziskovanju.

Osrednje obdobje, obdelano v Kostićevi knjigi, je pravzaprav nekako od srede XVI. stoletja pa do 1700. Srednjemu veku posveča avtor znatno manj pozornosti. Srednjeveški stiki so prikazani prvenstveno v razmeroma kratkem poglavju, nekateri zanimivi problemi iz tega obdobja (povratak Riharda Levjesrčnega iz Palestine preko naših krajev, legenda o ustanovitvi prvotne katedrale v Dubrovniku) pa se javljajo šele v kasnejših delih knjige. Problemska področja, pri katerih je avtor vložil veliko napora, da zbere novo gradivo, pa so zlasti tri.

Predvsem so tu Dubrovničani in Dalmatinci, ki so v XVI in XVII. stoletju živeli v Angliji. Med njimi je bilo več uspešnih trgovcev, ob koncu XVI. stoletja pa se je v Angliji mudil tudi matematik Dubrovničan Marin Galdalić. Kulturno-zgodovinsko pa sta nedvomno najpomembnejša dva verska emigranta, ki sta se zatekla v Anglijo zaradi svojega simpatiziranja z reformacijo, Ivan Franjo Bjundović ter Markantun de Dominis. O obeh je bilo že doslej pisanega, tako v Angliji kot pri nas. Profesor Kostić dopolnjuje njuno biografijo z novimi podatki, novo gradivo, predvsem korepondenco Bjundovića in Dominisa, pa objavlja kot dodatek k svoji knjigi.

Bjundović, po rodu s Hvara, je delal najprej v beneški diplomatski službi. Povezal se je s Paolom Sarpijem in njegovim krogom kot tudi z angleškim ambasadorjem v Benetkah, kateremu je dajal zaupna poročila. Leta 1609 se je umaknil v Anglijo, kjer mu je Jakob I. ponovno zaupal pomembne diplomatske naloge. Napisal je tri romane v italijansčini (*Eromena, La donzella desterrada, Il Coralbo*), sodobniki pa so visoko cenili njegovo zgodovinsko delo *L'Istoria delle guerre civili D'Inghilterra*.

Markantun de Dominis je bil leta 1596 škof v Senju (Šenoa ga omenja v svojem romanu *Čuvaj se senjske ruke*) in leta 1602 nadškof v Splitu. Prišel je v spor z Rimom, zato se je zatekel v Anglijo, kjer je bil sprejet z najvišjimi častmi. Tu je objavil knjigo *De republica ecclesiastica*, ki je vzbudila veliko pozornosti po celi Evropi. Ko pa se je sprl tudi z Angleži, se je dal zvabiti v Rim, kjer je umrl v ječi. Dominisove spletke v Angliji je uporabil znani angleški dramatik Thomas Middleton kot osnovo za svojo igr *A Game at Chess* (1624).

Drugo osrednje področje v Kostićevi knjigi so boji Srbov s Turki, še posebej pa bitka na Kosovem polju. O turških vojnah na Balkanu so pisali številni angleški zgodovinarji XVII. stoletja, vesti o njih pa so se širile v Angliji tudi s pomoč-

jo tiskanih lističev (broadsides, fliegende Blätter), predhodnikov današnjih časopisov. Thomas Goffe (Gough) je za svojo tragedijo *The Courageous Turke*, ki je bila prvič igrana v Oxfordu leta 1619, vzel snov iz kosovske bitke.

Tretje centralno področje v Kostičevi knjigi so angleški potopisi. Večina obravnavanih del poroča o potovanjih ob dalmatinski obali ali pa skozi osrednjo Bosno in Srbijo v Carigrad. Profesor Kostić skuša na temelju teh prikazov rekonstruirati materialno in socialno stanje srbskega prebivalstva pod Turki, kot so ga videli Angleži, ki so se seznanili s temi kraji.

Glavna zasluga Kostičeve knjige je, da je avtor zbral zelo obširno literaturo, ki je že bila doslej objavljena o najstarejših kulturnih stikih med našimi pokrajinami in Anglijo. K temu je dodal mnogo novega materiala, ki ga je odkril v raznih arhivih in knjižnicah v Jugoslaviji, Italiji in Angliji. Pri spornih problemih, kot na primer pri mestu v Shakespearovi Iliriji (*The Twelfth Night*), ki so ga znanstveniki že doslej skušali razrešiti na razne načine, tako da so predlagali, da je tu mišljen bodisi Zadar ali Split ali Dubrovnik, poda Kostić dober pregled dosežanih študij in interpretacij, vendar se pri tem ne opredeljuje za katero izmed navedenih razlag, pač pa domneva, da je Shakespeare črpal vesti o Iliriji poleg literarnih virov eventuelno le še od naših ljudi, ki so takrat živeli v Londonu. Pri tem zbere avtor mnogo dragocenega gradiva o rabi imena Ilirija v takratni angleški literaturi, kar bi lahko služilo kot izhodišče za nadaljne študije rabe tega imena v starejši literaturi.

Največja hiba Kostičeve knjige pa je ta, da se kljub naslovu, ki napoveduje študijo o stikih vseh jugoslovanskih ozemelj z Anglijo, omeji le na stike Dalmacije in Srbije ter deloma še Bosne z Anglijo. Ostali deli Jugoslavije so zelo slabo zastopani ali pa sploh ne. To velja tudi za obravnavo slovensko-angleških kulturnih stikov v navedenem obdobju. Obširneje govori le o obisku Walterja Popa v Idriji leta 1664. Omenja tudi potovanje Edwarda Browna po Sloveniji. Pri problemih kot so Hermannus de Carinthia — avtor dosledno uporablja naziv Hermannus Dalmata — ter potovanje Riharda Levjesrčnega preko našega ozemlja, ima slovenska problematika v Kostičevi knjigi zelo podrejeno vlogo.

V resnici pa so slovensko-angleški kulturni stiki v starejši dobi tako mnogovrstni in številni, da je resnična škoda za knjigo, da jim avtor ni posvečal pozornosti. Ti stiki segajo v najstarejšo zgodovino Slovencev (Alkuin). Slovensko ozemlje je ponovno prisotno v delih srednjeveških angleških enciklopedistov in kronikov (Bartholomaeus Anglicus), pa tudi v delih poznejših angleških potopiscev. V XVII. stoletju so nedvomno zelo pomembni stiki Valvasorja z angleško Royal Society.

Profesor Kostić navaja med prvimi primerki angleških knjig, ki so prišle k nam, Bedov komentar k Lukovemu evngeliju, ki je izpričan v Dubrovniku v XVI. stoletju. V Sloveniji je Beda kontinuirano prisoten od srednjega veka dalje, najprej v številnih rokopisih, ki so jih hranile srednjeveške knjižnice v Sloveniji, nato v inkunabulah. Valvasor je imel v svoji knjižnici znamenito Bedovo knjigo *Historia ecclesiastica gentis Anglorum*. Ze v srednjem veku so bili v Sloveniji znani tudi drugi angleški avtorji (Anselm of Canterbury). Ob ustanovitvi Žičkega samostana pri Konjicah je prišel v Slovenijo latinski rokopis (prevod psalmov), ki je nastal v Angliji v XII. stoletju na področju Yorka. Rokopis sedaj hrani dunajska Nacionalka. Pa tudi slovenske knjige so že zgodaj prišle v Anglijo, kot to pričajo nekateri protestantski tiski, shranjeni v angleških knjižnicah.

Res je, da je v Sloveniji razmeroma malo znanstvene literature, ki bi obravnavala poedine probleme iz zgodovine angleško-slovenskih kulturnih stikov. Kljub temu pa nekaj takšne literature vendarle obstoji. Kostičeva knjiga nam lahko služi za opozorilo, da bi tudi mi morali več storiti pri proučevanju tega pomembnega problemskega področja.

Janez Stanonik

Jan Šořta, *Abriss der sorbischen Geschichte*. Bautzen 1976, 270 strani + slik. priloge.

Knjiga J. Šořte sodi med tista dela, ki skušajo na strokoven ter istočasno popularen način približati preteklost svojega naroda širšemu krogu čitalcev. To je vzrok, da avtor v knjigi opuřca nadrobno navajanje kritičnega aparata ter zahtevnejšega bralca usmerja na obsežno kolektivno delo *Geschichte der Sorben* (o zvezku 3 te zbirke je poročal *Zgodovinski časopis* 1977, zv. 1/2).